

HET NEDERLANDSE RODE KRUIS

DISTRICT: MIDDEN-LIMBURG

AFDELING: ECHT EN OMSTREKEN

Dr. K. Spapens, GZ-psycholoog

Drs. E.W.J. Ficken, Rode Kruis arts

Datum: 17 maart 2008

E.F./R.K.: 08.01.17

Onderwerp: Lesavond: Ouderenmishandeling.

Jaarlijks krijgen zo'n 160.000 65-plussers te maken met mishandeling, doch de meeste gevallen blijven verborgen, vermoeden wij hulpverleners. We zien het vooral in situaties van ontspoorde zorg, met ouderenmishandeling die ontstaat vanuit overbelasting; want het slachtoffer zelf houdt het vaak binnenshuis, uit gevoelens van loyaliteit, taboe of schaamte. Oudere mensen zoeken ook minder makkelijk hulp dan jongeren. Pas als je snapt wat ouderenmishandeling is, wat ontspoorde zorg is, realiseer je jezelf als hulpverlener dat je ermee te maken hebt.

Deskundigen onderscheiden zes vormen van oudermishandeling die zowel in persoonlijke als professionele relaties voorkomen: lichamelijke en psychische mishandeling, verwaarlozing, financiële uitbuiting, seksueel misbruik en schending van rechten. In alle gevallen is sprake van een afhankelijkheidsrelatie.

Schending van rechten kan bijvoorbeeld betekenen dat als iemand afhankelijk is van anderen voor zijn mobiliteit, de verzorgende partner verhindert dat hij of zij bij de telefoon kan en daardoor geen contact meer kan onderhouden met de buitenwereld. Een voorbeeld is ook de vrijheidsbeperking bij ontspoorde zorg, waarbij iemand vastgebonden wordt.

Uit een inventarisatie in 2005 blijkt dat het grootste gedeelte van de mishandeling zich binnen partner- of kind-ouderrelaties afspeelt. We zagen daarbij in 2005 veel financiële uitbuiting en veel psychische mishandeling. We registreerden minder seksueel misbruik, maar dat kan ook komen doordat er wellicht nog een groter taboe op rust. Of seksueel misbruik meer voorkomt in de persoonlijke of professionele sfeer, is nooit onderzocht.

Ook hulpverleners, notarissen en zelfs geestelijken kunnen zich schuldig maken aan mishandeling van ouderen. Verwaarlozing in de zorg kan bijvoorbeeld zijn dat men iemand bewust heel lang in zijn incontinentiemateriaal laat zitten/liggen. Dan heeft de verzorgende geen zin of doet ze het gewoon om iemand te pesten of macht over iemand uit te oefenen. Dit komt helaas veelvuldig voor.

Wanneer spreken we over ouderenmishandeling

Onder mishandeling van een ouder persoon (iemand vanaf 55 jaar) verstaan we al het handelen of nalaten van handelen van al degenen die in een persoonlijke en/of professionele relatie met de oudere staan, waardoor de oudere persoon (herhaaldelijk) lichamelijke en/of psychische en/of materiële schade lijdt, dan wel vermoedelijk zal lijden en waarbij van de kant van de oudere sprake is van een vorm van gedeeltelijke of volledige afhankelijkheid. Het gaat dus effectief over een vertrouwensrelatie die wordt misbruikt tussen de bejaarde en de dader.

Bijvoorbeeld het stelen van de handtas van een bejaarde door een onbekende valt niet onder ouderenmishandeling, maar is een strafbaar feit en daarvoor kan men een klacht neerleggen bij de politie. De meeste ouderen die het slachtoffer worden van ouderenmis(be)handeling zijn gedeeltelijk of volledig op één of meerdere vlakken afhankelijk van de pleger.

- zie ommezijde -

Verschillende vormen van mishandeling

1. Fysieke (lichamelijke) mis(be)handeling
(knijpen, duwen, trekken, vastgrijpen, slaan, schoppen, schudden, verbranden, aan het haar sleuren, laten vallen, vastbinden, onrechtmatig toedienen van medicijnen...)
2. Seksueel misbruik
(ongewenste intimiteiten, aanranding, verkrachting, zich moeten uitkleden...)
3. Psychische mis(be)handeling
(Schelden, pesten, intimideren, chanteren, dreigen, vernederen, infantiliseren, negeren, familiale en/of sociale contacten van de oudere niet toelaten...)
4. Financieel en materieel misbruik
(Stelen van geld of eigendom, misbruik maken van goedgelovigheid, giften eisen, onder valse voorwendselen toe-eigenen van bezittingen, misbruik van volmachten, erfenisbejaging...)
5. Verwaarlozing
(Onvoldoende of niet-aangepaste voeding geven, niet voldoende medische zorg bieden...)
6. Schending van rechten
(Beperken van de vrijheid van privacy, ongevraagd post lezen of achterhouden, iemand nooit alleen laten, geen bezoek toelaten...)

In de registratie van ouderenmis(be)handeling nemen we twee vormen van ouderenmis(be)handeling bijkomend op, die onder bovenstaande vormen kunnen worden geklasseerd maar die een aanzienlijke meerwaarde betekenen in functie van registratie van de problematiek.

- Verzorging laat te wensen over
(de oudere krijgt verzorging maar die laat te wensen over, er is geen sprake van verwaarlozing of andere vormen van mishandeling)
- Multiple probleem-situaties (situaties waar verschillende vormen van ouderenmis(be)handeling samen voorkomen)

Toch vermoedt men dat er nog meer aan de hand is en dat oudere mensen alsmaar vaker het slachtoffer worden van mishandeling. Waarom het aantal gevallen van geweld op bejaarden nu toeneemt, is moeilijk te zeggen. Wel geeft een studie, die weliswaar van 1998 dateert, aan dat één thuiswonende bejaarde op vijf met fysiek, seksueel op psychologisch geweld wordt geconfronteerd. Dit zijn de cijfers voor de BeNeLux, maar in andere landen is de situatie niet veel beter. Wereldwijd : volgens het rapport van de WHO (Wereld Gezondheids Organisatie) wordt 4 tot 6% van de thuisverblijvende ouderen geconfronteerd met situaties van ouderenmis(be)handeling.

U staat nog steeds versteld ?

De reactie is vaak: joh, het valt wel mee. De meeste mensen zorgen natuurlijk goed voor hun ouders, maar het is niet zo dat respect en eerbied voor ouderen altijd domineren. Als je ouder wordt, word je ook afhankelijker in emotionele zin en in de verzorging. Dat is een van de belangrijkste risicofactoren voor het ontstaan van ouderermishandeling.

Is de grotere rol van mantelzorg ook een risicofactor?

Ja, dat is iets om je zorgen over te maken. Op 1 januari 2007 ging de WMO in. Er komen steeds meer oudere mensen, ze worden steeds ouder en de gezondheidszorg wordt zo ingericht dat er een steeds groter beroep op mantelzorg wordt gedaan. Het risico is groot dat mantelzorgers dan zelf klachten ontwikkelen. Ze laten zich slecht helpen en raken daardoor overbelast en zo kan dan weer meer ouderermishandeling ontstaan.

E.W.J. Ficken; Rode-Kruis-arts.